

ФЛАНДЕРСОВ СИСТЕМ КАТЕГОРИЈА ЗА СНИМАЊЕ ВИШЕДИМЕНЗИОНАЛНОГ ПОНАШАЊА У РАЗРЕДУ

Фландерсов систем је усмерен на вербално понашање у одељењу, а то се може путем ових категорија поуздано посматрати, регистровати и интерпретирати. Фландерс, истина, своди комплексне процесе наставе у одељењу на вербалну активност ученика и наставника. Наставникову вербалну активност на часу Фландерс је поделио на две димензије на “директан” и “индиректан” наставников утицај на часу. Директни утицај одређују они вербални искази наставника који ограничавају и пажњу усмеравају на проблем, укључујући и наставников ауторитет. Такви искази се односе на предавања, пружање инструкција, критиковање или позивање на свој ауторитет. Индиректни утицај се односи на наставникова понашања која подстичу и проширују слободу активности ученика, подстичу вербалну комуникацију ученика и његову већу иницијативу и партиципацију. Постављање питања, образлагање идеја, похвала ученикових одговора спада у ову категорију индиректног утицаја.

Фландерсов систем анализе интеракције подељен је на три основна подручја:

I – наставников говор

II – учеников говор

III – тишина, жамор, конфузија

Наставников говор се дели на два дела: **1)** индиректан, који се односи на категорије: прихвата осећања, похваљује или храбри, прихвата идеје и поставља питања, **2)** директан говор се расчлањује на две категорије: одговара на захтев наставника и самоиницијативно одговара. У посебно подручје “Тишина, жамор, конфузија” сврстава се све оно што се не може подвести, односно класификовати као наставников или учеников говор.

Наводимо Фландерсове категорије за анализу интеракције које се могу користити у вредновању наставног рада:

ФЛАНДЕРСОВЕ КАТЕГОРИЈЕ ЗА АНАЛИЗУ ИНТЕРАКЦИЈЕ У НАСТАВИ

Н а с т а в н и к	Индиректан утицај	1. Прихвата ученикова осећања. Прихвата или објашњава осећања ученика, а да при томе не обесхрабрује. Осећања могу бити позитивна и негативна. Овде се убраја и предсказивање осећања и подсећање на прошла осећања. 2. Хвали или охрабрује. Хвали или охрабрује учениково деловање или понашање. Шали се да би попустила напетост, али не на рачун других. Овамо се убраја охрабрујуће “климање” главом и изрази попут “аха” или “а даље?” 3. Прихвата или користи идеје ученика. Објашњава, разрађује или развија идеје ученика. Кад наставник почиње с изношењем претежно својих идеја, прелази се на категорију 5 . 4. Поставља питања. Питања о неком садржају или поступку која полазе од наставникове идеје с намером да ученик одговори.
	Директан утицај	5. Излагање. Износи чињенице или мишљења о садржају или поступку: износи властите мисли или се позива на неки ауторитет, поставља реторичка питања. 6. Даје упутства. Даје упутства, заповести или наредбе за које се очекује да ће их ученик извршити. 7. Критикује или се позива на свој ауторитет. Изјаве којима се настоји изменити понашање ученика од неприхватљивог према прихватљивом, грди ученика, износи разлоге неког свог поступка, екстремно позивање на самог себе.

Ученик	Реактиван говор	8. Учеников говор-одговор. Одговарање ученика на наставниково питање. Наставник структурира и ограничава ситуацију. Слобода ученикова изношења властитих мисли је ограничена.
	Иницијативни говор	9. Учеников говор-иницијатива. Ученик износи нове идеје, властите представе, било спонтано било на подстицај наставника. Могућност слободног изношења ставова и мишљења, прелажење оквира одређене структуре
Ћутање или збрка		10. Јутање или збрка. Кратке паузе, периоди чутања или општег жамора кад посматрач не може установити облик и садржај комуницирања.

Протокол за уписивање одговора може бити оваквог профила

Индиректан утицај	Наставник 1. 2. 3. 4. 5.	Индиректан утицај	Ученик 1. 2. 3 4. 5	СВ
Директан утицај	6. 7.	Директан утицај	6. 7.	
Реактивни говор	8.	Реактивни говор	8.	
Негативни говор	9.	Негативни говор	9	
Ћутање или збрка	10.	Јутање или збрка	10.	

Темељна припремљеност је први услов да се примене Фландерсове категорије за анализу вербалне интеракције и активности ученика и наставника на часу. Нужно је да педагог, психолог, директор или други евалуатор темељно упозна систем категорија, затим да се вежба примена ових категорија у процењивању и регистровању учениковог и наставниковог говора. Евалуатор мора да научи дефиниције свих десет категорија, да добро распознаје вербалне исказе наставника и ученика који припадају појединим категоријама. Десет Фландерсових категорија означено је арапским бројкама, евалуатор треба да зна којим је редним бројем означена одговарајућа категорија у систему, како би у протокол могао да упише редни број одређене категорије којој исказ припада.

Након снимања наставног часа подаци се сређују на тај начин што се из протокола преносе у посебну матрицу коју овде наводимо:

МАТРИЦА ВЕРБАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ У ОДЕЉЕЊУ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	СВ
1											
2											
3											
4											
5											

6											
7											
8											
9											
10											

Наставников говор збир колона 1-7, Индиректан утицај И, Директан утицај Д

Уз матрицу се уписују бројеви парова из протокола, те је неопходно да се они претходно утврде.

Пошто су подаци из протокола уписани у матрицу приступа се њиховој обради. Проценат за сваку колону од 1 до 10 израчунава се тако што се збир колона множи са 100, а производ дели укупним бројем парова у матрици. Добијени проценат показује дистрибуцију трајања интеракције по појединим категоријама, односно са коликим процентом времена свака категорија учествује у укупном времену интеракције.

Приликом интерпретације добијених резултата морају се узети у обзир конкретни циљеви и задаци часова који се анализирају. Од тога зависи да ли ће наставников говор на часу бити претежно директан или индиректан. На часу обраде наставних садржаја, на пример, наставник ће више говорити него на часовима утврђивања и понављања градива.

Вредновање наставниковог питања у настави може се вршити коришћењем и других инструмената у којима су дефинисана поједина вредносна обележја наставникових или ученикових питања. Овде наводимо пример једне чек листе.

ЧЕК ИСТА ЗА СНИМАЊЕ НАСТАВНИКОВОГ ПИТАЊА У НАСТАВИ

Опис – обележја	Наставника		Ученика	
	Ф	СВ	Ф	СВ
1. Питања су одређена и јасна				
2. Питања су прилагођена узрасту ученика				
3. Питања су сугестивна тзв. “уска” на која се одговара са “да” и “не”				
4. Питања су језички, логички и граматички правилно формулисана				
5. Питања једна за другим се нижу у логичком и садржајном реду				
6. Одговори ученика садрже само оне чињенице и градиво које се питањем тражи				
При одговарању ученика наставник одобрава одговоре - једноставним одобравањем - покретом главе - понавља ученичке одговоре				
Напомена:				

У простор “ф” (фреквенције) уписују се учесталост појединих обележја, питања. Овакав “снимак” часа може корисно послужити за анализу одржаног часа у циљу пружања одговарајуће педагошке инструкције наставнику од стране директора и стручних сарадника (педагога, психолога и др.).